

KARTA PRZEDMIOTU**I. Dane podstawowe**

Nazwa przedmiotu	Rozumienie śmierci w polskiej tradycji ludowej
Nazwa przedmiotu w języku angielskim	Concept of death in Polish folk tradition
Kierunek studiów	Teologia kurs B
Poziom studiów (I, II, jednolite magisterskie)	jednolite magisterskie
Forma studiów (stacjonarne, niestacjonarne)	Stacjonarne
Dyscyplina	nauki teologiczne
Język wykładowy	Polski

Koordinator przedmiotu/osoba odpowiedzialna	Ks. dr hab. Zdzisław Kupisiński SVD
---	-------------------------------------

Forma zajęć (<i>katalog zamknięty ze słownika</i>)	Liczba godzin	Semestr	Punkty ECTS
wykład	30	III, V, VII, IX	4
konwersatorium			
ćwiczenia			
laboratorium			
warsztaty			
seminarium			
proseminarium			
lektorat			
praktyki			
zajęcia terenowe			
pracownia dyplomowa			
translatorium			
wizyta studyjna			

Wymagania wstępne	W1: Zainteresowania chrześcijańską eschatologią W2: Rozumienie śmierci w obrzędowości ludowej W3: Zarys wiedzy z zakresu tanatologii
-------------------	--

II. Cele kształcenia dla przedmiotu

C1: Ukazanie zwyczajów, obrzędów i wierzeń ludowych związanych ze śmiercią
C2: Przedstawienie tradycyjnego modelu umierania i sprawowania rytuałów pogrzebowych
C3: Ukazanie etosu umierania w kontekście chrześcijańskiej nadziei

III. Efekty uczenia się dla przedmiotu wraz z odniesieniem do efektów kierunkowych

Symbol	Opis efektu przedmiotowego	Odniesienie do efektu kierunkowego
WIEDZA		
W_01	Posiada podstawową wiedzę o specyfice przedmiotu, jaki stanowi tanatologia i obrzędy funeralne, jest w stanie przyczyniać się do rozwoju tejże dziedziny wiedzy.	T_W01
W_02	Zna i rozumie podstawowe pojęcia z zakresu tanatologii.	T_W08, T_W16
W_03	Ma szeroką chrześcijańską wiedzę z dziedziny tanatologii opartą na nauce Kościoła katolickiego, posiada także znajomość katolickiej nauki społecznej, wystarczającą do prowadzenia dialogu z przedstawicielami innych kultur i religii na temat śmierci i umierania.	T_W03, T_W07
W_04	Zna główne zasady działalności ewangelizacyjnej, pastoralnej i charytatywnej z zakresu opieki paliatywnej, opartej o nauczanie Kościoła katolickiego, jest również zdolny do prowadzenia dialogu ekumenicznego i międzyreligijnego dotyczącego kwestii umierania i śmierci.	T_W14
UMIEJĘTNOŚCI		
U_01	Potrafi samodzielnie wyszukiwać liderów pogrzebowych, analizować i oceniać ich wypowiedzi na temat życia pozagrobowego w oparciu o naukę Kościoła katolickiego i formułować krytyczne sądy z wykorzystaniem wiedzy teologicznej.	T_U01
U_02	Posiada umiejętności badawcze w zakresie teologii, obejmujące zwłaszcza analizę tekstów ludowych z zapisków ręcznych opracowanych i prezentowanych przy obrzędach pogrzebowych w domu żałoby. Zna także odpowiednie metody i narzędzia badawcze, niezbędne przy opracowywaniu i prezentacji wyników swych badań.	T_U02, T_U13, T_U15
U_03	Umie samodzielnie zdobywać wiedzę, której źródłem są publikacje traktujące o tematyce paliatywnej, tanatologicznej i funeralnej, potrafi także nawiązywać kontakt z informatorami w czasie etnograficznych badań terenowych, a poprzez takie działania rozwija własne zdolności i kieruje własnym rozwojem osobowym i karierą zawodową.	T_U09
U_04	Potrafi nawiązać współpracę z różnymi podmiotami zajmującymi się problemem opieki paliatywnej, tanatologicznej oraz eschatologicznej.	T_U16
U_05	Potrafi aktywnie włączyć się w różne formy działalności ewangelizacyjnej, pastoralnej i charytatywnej Kościoła katolickiego, promujące godziwą opiekę nad chorymi i umierającymi, a konających właściwie i po chrześcijańsku przygotować na śmierć.	T_U16
KOMPETENCJE SPOŁECZNE		
K_01	Zważywszy na swój młody wiek, posiada krytyczną ocenę poziomu własnej dojrzałości w kwestii problematyki związanej z cierpieniem i śmiercią. Wiedza i umiejętność mają wzrastać na bazie zdobytej wiedzy z zakresu obrzędowości ludowej oraz literatury eschatologicznej Kościoła katolickiego.	T_K01
K_02	Potrafi zidentyfikować i rozstrzygnąć dylematy, zwłaszcza doktrynalne i etyczno-moralne, zarówno te związane z życiem	T_K05

	indywidualnym i społecznym, jak i takie, które odnoszą się do zjawisk paranormalnych pochodzących z przekazów ludowych.	
K_03	Interesuje się dokonaniem, ośrodkami i szkołami badawczymi zajmującymi się tanatologią, opieką paliatywną oraz teologią, szczególnie o tematyce eschatologicznej.	T_K02, T_K04

IV. Opis przedmiotu/ treści programowe

<p>Tanatologia: czy istnieje nauka o śmierci? Aksjologiczno-biblijne ujęcie śmierci. Teologia śmierci. Umieranie i definicje śmierci. Ból i cierpienie człowieka wobec śmierci. Ludowa „ars moriendi”. Wyobrażenia o śmierci i jej aksjologia. Śmierć jako kontynuacja życia w tradycji ludowej. Koncepcje duszy i zaświatów w obrzędach pogrzebowych i zaduszkowych. Elementy zaduszkowe w roku obrzędowym. Wierzenia i obrzędy pogrzebowe. Koncepcja opieki paliatywnej. Personalistyczno-teologiczny fundament opieki paliatywnej. Wymagania moralne wobec opieki paliatywnej. Eutanazja w aspekcie podstawowych praw człowieka: prawa do życia i prawa do godnego umierania.</p>
--

V. Metody realizacji i weryfikacji efektów uczenia się

Symbol efektu	Metody dydaktyczne (lista wyboru)	Metody weryfikacji (lista wyboru)	Sposoby dokumentacji (lista wyboru)
WIEDZA			
W_01	Wykład konwencjonalny, problemowy i konwersatoryjny, analiza tekstu	Kolokwium, obserwacja	Protokół i raport z obserwacji
W_02	Metoda metaplanu, wykład konwencjonalny	Kolokwium, test	Sprawdzian pisemny, raport z obserwacji
W_03	Metoda SWOT, wykład problemowy	Kolokwium	Protokół i raport z obserwacji
W_04	Wykład konwencjonalny, problemowy i konwersatoryjny	Egzamin, obserwacja	Protokół i raport z obserwacji
UMIEJĘTNOŚCI			
U_01	Dyskusja	Obserwacja	Raport z obserwacji
U_02	Analiza kartograficzna	Kolokwium, obserwacja	Protokół i raport z obserwacji
U_03	Analiza tekstu, dyskusja, metoda problemowa	Sprawdzanie umiejętności praktycznych	Ocena tekstu pracy pisemnej
U_04	Metoda projektu, metoda SWOT, praca zespołowa, wykład konwencjonalny	Test, obserwacja	Protokół i raport z obserwacji
U_05	Metoda projektu, metoda SWOT, praca zespołowa, wykład konwencjonalny	Test, obserwacja	Protokół i raport z obserwacji
KOMPETENCJE SPOŁECZNE			
K_01	Praca w grupach w różnych rolach, dyskusja	Obserwacja	Raport z obserwacji
K_02	Rozmowa sokratyczna, dyskusja	Obserwacja	Raport z obserwacji
K_03	Metoda projektu, dyskusja	Obserwacja	Raport z obserwacji

VI. Kryteria oceny, uwagi:

Ocena niedostateczna

(W) – Student nie posiada podstawowej wiedzy na temat miejsca tanatologii w ogólnym systemie nauk, nie zna jej metodologicznej specyfiki.

(U) – Student nie potrafi wykorzystać podstawowej wiedzy z zakresu tanatologii do analizy informacji, ani powiązać jej z naukami o profilu humanistycznym i teologicznym.

(K) – Student nie dostrzega możliwości wykorzystania wiedzy zdobytej na zajęciach w życiu codziennym i opiece paliatywnej.

Ocena dostateczna

(W) – Student zna podstawową terminologię z zakresu tanatologii, rozumie jej źródła oraz ich zastosowanie w obrębie pokrewnych jej dyscyplin naukowych.

(U) – Student potrafi posługiwać się podstawowymi pojęciami i metodami występującymi w tanatologii oraz podjąć się wyjaśnienia m. in. takich kwestii, jak: zagadnienie śmierci w chrześcijaństwie, bioetyce, antropologii, psychologii, socjologii etc.

(K) – Student ma świadomość znaczenia tanatologii dla życia ludzkiego w wymiarze osobistym i grupowym.

Ocena dobra

(W) – Student ma uporządkowaną wiedzę na temat badań prowadzonych zarówno w kontekście historycznym, jak i na płaszczyźnie studiów teologicznych i bioetycznych nad zagadnieniem śmierci.

(U) – Student potrafi wykrywać i wskazywać zależności zachodzące między procesami społecznymi i kulturowymi wpływającymi na postrzeganie zjawiska śmierci.

(K) – Student dostrzega i formułuje problemy moralne i etyczne związane z kresem ludzkiego życia.

Ocena bardzo dobra

(W) – Student ma świadomość złożoności myśli tanatologicznej omawianej w kontekście teologicznym, etyczno-filozoficznym, prawno-społecznym czy w odniesieniu do nauki Kościoła katolickiego. Wie, co znaczy śmierć dobra i zła.

(U) – Student posiada umiejętność merytorycznego argumentowania i formułowania własnych wniosków, co daje mu umiejętność opracowania monografii z zakresu problematyki podejmowanej na wykładzie.

(K) – Student właściwie rozwiązuje dylematy etyczne związane z problematyką tanatologiczną i pełnią rolę społeczno-zawodową. Potrafi promować w życiu społecznym ideę godnego umierania.

Na ostateczną ocenę składają się: udział w dyskusji (20%) i egzamin końcowy (80%).

VII. Obciążenie pracą studenta

Forma aktywności studenta	Liczba godzin
Liczba godzin kontaktowych z nauczycielem	30

Liczba godzin indywidualnej pracy studenta	70
--	----

VIII. Literatura

Literatura podstawowa
<p>A. Bartoszek. Człowiek w obliczu cierpienia i umierania. Katowice 2000; H. Biegeleisen. Śmierć w obrzędach, zwyczajach i wierzeniach ludu polskiego. Warszawa 1930; tenże. U kolebki. Przed ołtarzem. Nad mogiłą. Lwów 1929; A. Fischer. Święto umarłych. Lwów 1923; tenże. Zwyczaje pogrzebowe ludu polskiego. Lwów 1921; W. Klinger. Doroczne święta ludowe a tradycje grecko-rzymskie. Kraków 1931; Z. Kupisiński. Śmierć jako wydarzenie eschatyczne. Zwyczaje, obrzędy i wierzenia pogrzebowe oraz zaduszkowe mieszkańców regionu opoczyńskiego i radomskiego. Lublin 2007; M. Machinek (red.). Śmierć i wiara w życie pośmiertne w świetle nauk przyrodniczych i humanistycznych. Olsztyn 2003; W. Łysiak. Zaklinanie śmierci. Poznań 2000; J. Perszon. Na brzegu życia i śmierci. Zwyczaje, obrzędy oraz wierzenia pogrzebowe i zaduszkowe na Kaszubach. Lublin 1999; K. Turek. Ludowe zwyczaje, obrzędy i pieśni pogrzebowe na Górnym Śląsku. Katowice 1993; M. Vovelle. Śmierć w cywilizacji Zachodu. Przeł. T. Swoboda. Gdańsk 2008; C. Zuccaro. Teologia śmierci. Kraków 2004.</p>
Literatura uzupełniająca
<p>Ph. Ariès. Człowiek i śmierć. Przeł. Eligia Bąkowska. Warszawa 1992; S. Bylina. Człowiek i zaświaty. Wizje kar pośmiertnych w Polsce średniowiecznej. Warszawa 1992; I. Chodorowska. Świat żywych i umarłych. „Polska Sztuka Ludowa” 52:1998 nr 2 s. 91-95; A. Kowalska-Lewicka. Ludowe wyobrażenia śmierci. „Polska Sztuka Ludowa” 40:1986 nr 1-2 s. 23-30; Z. Kupisiński. Elementy zaduszkowe w dorocznej obrzędowości ludowej regionu opoczyńskiego. W: A. Wąs SVD. Werbiści a badania religiologiczne. Warszawa 2005 s. 189-211; B. Rok. Człowiek wobec śmierci w kulturze staropolskiej. Wrocław 1995; K. Romaniuk. Dusza ludzka. III. Doktryna teologiczna. A. Pismo Święte. W: Encyklopedia katolicka. T. 4. Red. R. Łukaszyk, L. Bieńkowski, F. Gryglewicz. Lublin 1983 kol. 381; F.M. Rosiński. Śmierć w polskiej tradycji ludowej. W: Problemy współczesnej tanatologii. Medycyna – antropologia kultury – humanistyka. T. 3. Red. J. Kolbuszewski. Wrocław 1999 s. 207-223; M. Scheler. Cierpienie, śmierć, dalsze życie. Przeł. A. Węgrzecki. Warszawa 1994; G. Scherer. Filozofia Śmieci. Od Anaksymandra do Adorno. Przeł. W. Szymona OP. Kraków 2008; A. Skowronek. Chorzy i ich sakrament. Włocławek 1997; M.G. Wensing. Śmierć i przeznaczenie człowieka według Biblii. Tł. E. Zielińska. Warszawa 1997; I. Ziemiński. Metafizyka śmierci. Kraków 2010; M. Zowczak. Biblia ludowa. Inspiracje wątków biblijnych w kulturze polskiej. Wrocław 2000; Problemy współczesnej tanatologii. Medycyna – antropologia kultury – humanistyka. T. 1-15. Red. J. Kolbuszewski. Wrocław 1997-2011; Problemy współczesnej tanatologii. Medycyna – antropologia kultury – humanistyka. T. 16. Red. A. Furdal. Wrocław 2012.</p>